

รายงานวิจัย

การพัฒนากลไกติดตามสภาวะการณ์เยาวชนปัญญา
และขับเคลื่อนการพัฒนาในระดับเยาวชนปัญญาเด็กไทย
ในระดับพื้นที่

โดยความร่วมมือของ

* R B 0 0 0 0 0 0 0 5 6 1 *

รายงานวิจัยการพัฒนาติดตามสภาวะ...

ศูนย์ข้อมูลทางวิชาการ สถาบันราชานุกูล

ราชานุกูล และสถาบันรามจิตติ

สถาบันรามจิตติ
RAMAJITTI INSTITUTE

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ได้ร่วมมือกับสถาบันรามจิตติ ดำเนิน “โครงการพัฒนากลไกติดตามสภาวะการณ์เยาวชนปัญญาและขับเคลื่อนการพัฒนาในระดับเยาวชนปัญญาเด็กไทยในระดับพื้นที่” เพื่อนำร่องการพัฒนากลไกการทำงานสำรวจติดตามสภาวะการณ์ด้านเยาวชนปัญญาของเด็กไทยในระดับพื้นที่ไปพร้อมๆ กับการค้นหาตัวแบบและแนวทางการทำงานเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาเด็กไทย เพื่อเป็นตัวอย่างของการทำงานภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กบนฐานพื้นที่ให้เป็นกำลังคนที่เข้มแข็ง และเพื่อเป็นฐานความรู้เพื่อการต่อยอดขยายผลไปยังจังหวัดนำร่องของกรมสุขภาพจิตต่อไป

โครงการพัฒนากลไกติดตามสภาวะการณ์เยาวชนปัญญาและขับเคลื่อนการพัฒนาในระดับเยาวชนปัญญาเด็กไทยในระดับพื้นที่ได้ดำเนินการจัดเวทีถอดบทเรียนการสำรวจสภาวะการณ์ทางเยาวชนปัญญาเด็กไทย (IQ) ปี 2554 ในพื้นที่นำร่อง 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกระบี่ เชียงราย ฉะเชิงเทรา ลพบุรี สกลนคร และสุรินทร์ โดยศึกษาปัจจัยซึ่งมีผลต่อระดับเยาวชนปัญญาของเด็กไทย และถือเป็นกลไกสำคัญระดับพื้นที่ซึ่งมีอิทธิพลต่อระดับเยาวชนปัญญา ได้แก่ 1) บริการอนามัยแม่และเด็ก 2) ปัญหาแม่วัยรุ่น 3) ปัญหาครอบครัว 4) ปัญหาคุณภาพการดูแลเด็กเล็ก 3-5 ปี ในโรงเรียนและศูนย์เด็กเล็ก และ 5) กลไกการจัดการระดับพื้นที่

โดยเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างระดับเยาวชนปัญญา (IQ) กับกลไกการทำงานระดับพื้นที่ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับเยาวชนปัญญาพบว่าต่างมีความสอดคล้องระหว่างกัน โดยจะพบว่าในจังหวัดซึ่งมีกลไกความร่วมมือในการทำงานเพื่อการพัฒนาในระดับเยาวชนปัญญาของเด็กในการประสานงานด้านข้อมูลระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจนการสร้างเครือข่ายขับเคลื่อนการทำงานลงไปจนถึงระดับพื้นที่ผ่านโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) และ อสม. เด็กในจังหวัดเหล่านี้จะมีพัฒนาการเยาวชนปัญญาที่ขึ้นต้นจะเห็นได้จากแนวโน้มระดับเยาวชนปัญญาซึ่งพัฒนาขึ้น ส่งผลให้จังหวัดเหล่านี้มีศักยภาพในการเก็บและพัฒนาระบบข้อมูลเพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนาเยาวชนปัญญาเด็กในระดับจังหวัดโดยการเชื่อมประสานผ่านภาคส่วนต่างๆ ได้ต่อไป

นอกจากนี้ จากการจัดเวทีถอดบทเรียนการสำรวจสภาวะการณ์ทางเยาวชนปัญญาเด็กไทย (IQ) ในระดับจังหวัดพบว่าหน่วยงานสาธารณสุขถือเป็นหน่วยงานหลักซึ่งทำงานพัฒนาระดับเยาวชนปัญญาของเด็กอย่างเป็นระบบสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง โดยมีการสร้างเครือข่ายสาธารณสุขในพื้นที่แต่ละอำเภอเพื่อการพัฒนาคุณภาพการทำงาน โดยมีการแลกเปลี่ยนความรู้ในการทำงาน การให้ความช่วยเหลือกันระหว่างชุมชนต่างๆ ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) และ อสม. แต่ด้วยกลไกการดูแลส่งเสริมสุขภาพของสาธารณสุขเองที่มีการเก็บข้อมูลเด็กแต่ละรายอย่างเป็นระบบ ทำให้สาธารณสุขเองสามารถประกอบตัวดูแลพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กช่วงอายุ 0-4 ปีได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ด้วยระบบงานของสาธารณสุขเองสามารถดูแลพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กอย่างต่อเนื่องได้ตั้งแต่ 4 ขวบปีแรก ซึ่งถือเป็นเพียงพัฒนาการช่วงแรกของเด็กเท่านั้น ส่งผลให้การดูแลเด็กในช่วงขวบปีที่ 4 เป็นต้นไป จึงถือเป็นช่วงวัยที่เด็กเสี่ยงจะมีปัญหาการพัฒนาค่าที่หยุดชะงักหรือไม่เป็นไปตามวัย ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญและส่งผลกระทบต่อเด็กในระยะยาว

จากผลการศึกษาดังกล่าว ชี้ถึงความจำเป็นในการนำร่องการพัฒนาฐานข้อมูลจังหวัด ที่เชื่อมต่อการใช้ประโยชน์จากข้อมูลกับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะท้องถิ่นและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในการพัฒนาให้เกิดความร่วมมือในการติดตามและการขยายผลการทำระบบข้อมูลเด็กเป็นรายบุคคล และการขับเคลื่อนงานดูแล และส่งเสริมพัฒนาการเด็กทั้งพื้นที่จังหวัด โดยเน้นการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่ยากลำบาก หรือมีความต้องการเป็นพิเศษ

ตลอดจนการขับเคลื่อนให้มีระบบเชื่อมต่อ หรือส่งต่อการทำงานกับหน่วยงานในระดับพื้นที่และท้องถิ่น โดยเริ่มนำร่องการทำงานในพื้นที่จังหวัดเชียงราย และสุรินทร์ โดยเน้นการใช้กลไกเดิมที่มีอยู่ แต่เสริมลักษณะการทำงานที่เป็นเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกลไก MCH Board ระดับจังหวัด และอำเภออันเป็นกลไกที่มีอยู่เดิม เพื่อให้เป็นกลไกหลักดำเนินงานทั้งด้านข้อมูลและงานด้านการพัฒนาเด็ก เพื่อขยายผลไปยังจังหวัดนำร่องอีก 4 จังหวัดได้แก่ จังหวัดกระบี่ ฉะเชิงเทรา ลพบุรี และสกลนคร ซึ่งจะเป็นทุนการทำงานในการพัฒนาระบบข้อมูลสุขภาพเพื่อส่งเสริมพัฒนาการและเชาว์ปัญญาเด็กไทยในระดับพื้นที่เพื่อการขยายผลไปในพื้นที่ 30 จังหวัดเป้าหมาย และครอบคลุมทั่วประเทศก่อนปี 2559 ตามยุทธศาสตร์การทำงานของกระทรวงสาธารณสุขที่มีเป้าหมายในการส่งเสริมกลไกการสร้างเสริมพัฒนาการเด็กไทย เพื่อการมีระดับเชาว์ปัญญาในเกณฑ์มาตรฐาน 100 ต่อไป

นอกจากนี้ผลจากการศึกษาชี้ว่า การทำงานของกระทรวงสาธารณสุขเพียงหน่วยงานเดียว โดยขาดการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับเด็กในแต่ละช่วงวัยอาจจะไม่มีพลังที่เพียงพอต่อการส่งเสริมเชาว์ปัญญาให้แก่เด็ก จึงเสนอให้มีการประสานความร่วมมือกับกลไกสำคัญทั้งในภาคนโยบายกับหน่วยงานสำคัญๆ ต่างๆ เช่น กระทรวงศึกษาธิการที่เป็นกลไกที่ทำงานกับเด็กในระบบโรงเรียน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่เป็นหน่วยงานหลักที่ดูแลเรื่องการพัฒนาเด็กและครอบครัว หรือแม้แต่สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) ที่เป็นกองทุนเกิดใหม่ที่มีการวางเครือข่ายการทำงานระดับพื้นที่เพื่อการดูแลเด็กและเยาวชนในท้องถิ่นต่างๆ หลายมิติหลายพื้นที่และมีศักยภาพในการเชื่อมต่อภาคีและหนุนเสริมสร้างผลกระทบดีมาก ตลอดจนภาคการทำงานระดับพื้นที่ อาทิ สาธารณสุขจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เขตพื้นที่การศึกษา ศูนย์เด็กเล็ก โรงเรียน และอื่นๆ เพื่อใช้ศักยภาพร่วมของภาคีต่างๆ ในการพัฒนาระบบข้อมูลและขับเคลื่อนการทำงานพัฒนาสติปัญญาของเด็กไทยอย่างต่อเนื่องและขยายผลต่อไป